

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSEG'
ENGEDELMÉVEL.

XXXXXXXXXX

Nro 50.

Költ Bétsben, Karátson, Havának (Décembernek)
22-dik napján 1797-dik Elztendőben.

Békességes és Hadi Környülállások.

Bonaparte vissza-érkezett Rastadtba
 Dec. 17-dikénn.

(Párisba Déc. 5-dikénn ért vala, 's a'
 Felesége' házába szállott.)

Rastadtbann Déc. 8-dikánn tartották
 első Ülésseket a' Német-Birodalom' Kö-
 vetei: Déc. 11-dikén pedig a' 2-dikat.

A' Rajnál, 6 ezer Ember marad a'
 Ts. K. Seregből, 30 ezerig való Német-Bi-
 D d d

rodalmi Katonákkal egyetemben B. *Staa-*
der' kormányozása alatt.

Gróf *Latour* 36 ezer főből álló Ts. K. Seregofztályjal, a' Salzburgi földön telet.

A' több része Rajnai Seregünknek Tseh Országban fog. téli-quártélyokra szállani *Pilsen*' tadján.

Károly Fő-Hertzeg, tegnap reggel indult el Bétsből jövendöbéli Lakó-Városa *Prága* felé.

Moguntziából, Decemb. 7-dik 8-dik.^s 9-dik napjain, minden Ts. K. ágyúk el takarítottak; a' Frantziáktól el vett ágyúk pedig, egynehány Fr. Kommisszariusoknak által-adattattak. A' Ts. K. Katonaságnak *Moguntzia*' környékéről lett el takarodása után, Frantziák foglalták el azt, — minden *Német-Birodalmi Újságok bizonyítása szerént* — oly hirtelenséggel, hogy *Dahlsheimbann*, *Bermesheimban* 's *Oppenheimbann* ott érték még a' Ts. Kir. Katonaságot.

Az Aufztriai Birodalomhoz járultt Olasz Tartományoknak által-vételére, Dec. 18-dikán kellett a' parantsolatok szerént megindulni egy Osztálynak azonn Seregből, mely Belső-Aufztriában tartózkodott. Velelente Városa leszsz a' Lakó-helye mind a' Polgári, mind a' Katonai Kormányfűk-

knek. Oda most négy Magyar és négy Német Batalion Gyalogság rendeltetett.

A' Római Udvar meg esmérte a' Cisalpina Respublikát

E' szerént a' Cisalpina Respublika se' fogja már segíteni az *Anconai* Pártosokat.

Ancona Városa és Vídéke' Lakosainak leg-nagyobb része meg van elégedve a' Római Udvar' Igazgatásával.

A' Liguriai (Genuai) Respublika, parantsolat gyanánt vévén *Bonaparte'* javaslatát, reá állott, hogy az ő kebelében is Frantzia-módi Konstitútzio állíttassék fel, mely Izerént már néki is öt Direktorai lesznek, és két Törvényhozó Tanátsai, melyek között az Iffjabbik 60; az öregebbik pedig 30 Tagokból fog állani. Húsz nagyobb és 200 kisebb Kerületekre osztatik fel a' földje. Minden nagyobb Kerületbéli különös Gyülekezetek, egy egy Deputátust választanak magok kebeléből, és ezen Deputátusokból formálódik az egész Kerületnek helybéli Kormányzéke. Lesz a' Direktóriumnak is egy Bízosa minden Kerületben. A' Katonaság tíz Szakaszokra osztatik fel, 's minden Szakasznak egy Májor lesz a' Feje.

Helvétzia' Elöljáróit erőssenn sürgeti a' Frantzia Követ, hogy küldjenek el

D d d z

minden Frantzia Kiköltöztteket a' Helvétziai földről. Ezenn sürgetéshez kemény szemrehányásokat is ragaszt, hogy t. i. a' Frantzia földdel határos széleiben Helvétziának nem tsak menedék helyet; hanem védelmet is találtak légyen a' Fr. Papok és más Kiköltözttek, a' mélynél fogva szabadon fortélyoskodhattak a' Fr. Respublikának külső és belső bátorsága ellen: és hogy nevezetessen *Vaatlandban* (*Pays de Vaud*) még a' közönséges Isteni szolgálattétel is meg-engedtetett az olytén Papoknak, kiket a' Fr. Respublika meg nem szenvedhetett a' maga kebelében: mivel hogy meg nem esküdtek annak hívségére.

A' Rajnai Frantzia Seregből egy jó nagy tsapat, azon a' vidékenn telepedett meg, mely hajdan, a' Basíleai Püspökség földje vólt, és most *Montterrible* nevű Ofztályját teszi a' Fr. Közönséges-Társaságnak.

Helvétzia' Graubündteni Kántonjának környüállásairól, egy Részrenemhajló Helvétusnak hiteles Előadása ez: Veltlin Tartomány' Lakosainak sok esztendőktől fogva tele vólt már a' szájak panaszszal a' Graubündteni Tisztartók ellen, a' kik igen kegyetlenül bántak velek, de gazdag Emberek lévén ezen Tisztartók, sikeretlenné tndtak tenni minden ellenek való

panaszt. Ily szorongatások között, folya-
modtak a' Veltliniek Tsaszár Ő Felségé-
hez, mint törvényes Védelmezőjéhez an-
nak az Egyességnek, mely Őket Grau-
bündtenhez kaptsolta. Segítettek is Ők
magokon ezen az úton: de meg-lévén már
egyszer benne a' Graubündteniektől való
undorodás, midőn szemlélték szomszédság-
jokban a' Cisalpina Respublika' emelkedé-
sét: oly kívánság származott benne, hogy
ahoz kaptsolják magokat. Ezen szakadás-
nak, hogy eleit vehessék némely okos
Graubündteniek: jónak ítélték *Veltlint*
Szövetséges-Társul venni fel a' magok
Kantonjához, de ezen hasznos szándékot
egészízen meg-gátolták egynehány előkelő
Familiák, melyet látván a' Veltliniek, Kö-
veteket küldöttek a' Cisalpina Respubliká-
hoz, oly kéréssel, hogy fogadná őket is
kebelébe, és még magának Graubündten-
nek is egy részét, t. i. a' Puschlavi vidéket,
erővel a' magok földjéhez akarták ragasz-
tani. Ezen környülállásokban vállalt *Bon-
naparte* Köz-Bíróságot a' *Veltliniek* és
Graubündteniek között. A' Graubündteni
Gyülekezetek is kiválasztották Deputátussai-
kat *Bonaparte*hez: de nem tetszván a' Kan-
ton' némely Nagygyainak, a' Deputátusok'
szájába adott, és *Bonaparte* előtt ki-nyi-
latkoztatandó köz-ajánlás: mindég halo-
gatták a' Deputátusok elindulását, és az

említett ajánlás helyett is mást akartak általadni nékiek, melynek mindazáltal Ezek ellene mondtak, és csak ugyan megjelentek *Bonaparténál*, de a' ki-fzabott időnél később, a' midőn már engedelmet nyertek a' Veltliniek *Bonapartétől*, a' *Cisalpina*' Respublikával lehető egyezülésre. Megilletődvén ily sértődésseken a' Graubündteni Gyülekezetek, Képviselőket választottak magok között, a' kik — szamerént 150-en — rendkívül való Kanton-gyűlését tartottak *Chur* Városában, az oda való Polgármester' előülése alatt: mely Gyűlés, nem csak elbotsátotta-hívatalljokból, az előbbeni Kormányfizek' Tagjait; hanem pénzbéli kezességet is kívánt tőlök, melyel kötelezte Öket a' Graubündteni földön való maradásra. Továbbá, mentő Követeket küldött *Bonaparte*hez; úgy szintén a' Graubündteni Respublikával lévő Fr. Biztoshoz *Comeirras* Polgárhoz; nem különben Ts. K. Követ *Kronenthal* Úrhoz; és a' Rastadti Fr. Követekhez. Ekképpen minekutánna teljesítette volna öfzszeülésének fő-tzélját, ki választott kebeléből 30 Személyeket, 's által-adván Azoknak a' további igazgatásra való hatalmat: széljelöflött.

Bonaparte, nem adott kétségkívül arra engedelmet a' *Cisalpina* Respublika' Előjáróinak, hogy az ő rendeléseit, me-

lyeket tett ezenn Respublikára nézve, rostálhassák, 's el is ronthassák. Rostálják pedig és el is rontják. Ki-szabta t. i. *Bonaparte* a' Cisalp. Resp. határait: 's azonban, a' Pádus bal-meljékén fekvő birtokait a' Pármai Hertzégnek, Cisalpinus Katonák foglalták el: mely erőszakos tselekedetnek meg-igazítására, következő két okok hozódnak fel, az a' végett kiadott Manifestumban. 1.) Hogy az említett vidékek Lakosai magok kívántak egyesülni a' Cisalpinusokkal. 2.) Mert azon vidékeknek a' Pármai Hertzéghez lett által-botsátása nem egyez meg a' Nemzetek Törvényével. — *Bonaparte* akarta, hogy a' Klúbok bé-zárattassanak: 's *Dandolo* — *kit maga Bonaparte plántált által Velentzéből Mediolánumba* — keményen sürgette Azoknak újra való ki-nyit-tatását, a' Törvényhozó Iffjabbik Tanáts-nak, 25-dik Növ. ri Ülésében. — *Bonaparte* kívánsága volt az is, hogy a' Belső-Bátorságra és az Igazságra ügyelő Minis-teriumok egyesülve legyenek egy Minis-ternél. Úgy is vóltak: de a' Törvény-hozó-gyűlés parantsolta a' Direktóriumnak, hogy válassza el azokat; 's el is válasszotta. — Az Újságokra nézve mi történt? már meg-írtuk a' múlt postán.

Berna Városában, titkos tanátskozá-sok tartásához kezdettek Déc. 2-dikán,

a' Bernai Salodurumi (Solothurni) 's Friburgumi Helvétus Kantonok' Követei.

Párisból, új Özfzweesküvésről, és a' Direktorok között támadt új veszekedésről írnak ismét.

Nagy Britanniának 1798-dik eszt. béli szükséges költségeit, 250 millió, 495 ezer forintra számlálta Pitt Minister Növ. 24-dikénn az Ország-gyűlése előtt. Hogy ezen summát bé lehessen hajtani, javaslotta, hogy a' Házak, lovak, és tsupán a' bujálkodásra szolgáló portékák' taksáját, 3 anyira kell fel-vinni, mint a' mennyi mostanság vólt, mely taksákból e' szerént, 70 millió forintot várt bé a' Minister. Új adót nem projektált; hanem hogy ki-tel-hessen a' fenn említett nagy summa, 150 millió forintoknak költsön való fel-vevé-sét állította szükségesnek. A' Londoni Bankóról azt ígerte előre, hogy az maga, 30 milliót ad az említett 150 millióba.

Az Ánglusoktól el fogatott Hollandus Hajóssereg' Vezére *de Winter*, vízfzabotsáttatott Ángliából Hollandiába, oly feltétellel, hogy a' mostani hadban többé ne szolgáljon. Meg-engedettett néki, hogy el vihesse magával a' Londonban meghalálozott Vezér-társsa (*Renties Vice-Admirális*) testét is.

Irrlandia (*Hibernia*) védelmére, a' mely tíz línci hajók rendeltettek újjabban

a' Londoni Udvar által: azoknak Vezérjévé neveztetett Sir *Alan Gardner*, kiről azt írták Növ. 26-dikán, hogy már meg volt a' bútsúzó-audientziája akkor a' Királynál.

Az Ángliai Szabad-Seregek' buzdítására nem mulatják el a' Haza' Leányai is mind azt meg-tenni, a' mi tőlök ki-telhetik: elmés varrásokkal ékesítvén azoknak zászlóikat.

Londonban Növ. 29-dikénn titkos Státus-Tanáts tartatott, melyben minden Ministerek jelen voltak, kik minekutánna felolvastatták volna magok előtt a' Bétsből érkezett Tudósításokat: végzéseket *Windsorba* küldötték a' Királyhoz.

Elegyes Tudósítások.

A' leg-rozsaszabb Emberből is válhat jó Ember. *Botanybayban*, a' hová küldettettek Angliából számkivetésbe a' Gonolztévők, vagynak most két nevezetes Emberek, úgymint *Sydney* és *Barrington*. Az első, híres Útonálló-tólvaj volt Angliában; a' másik is egy a' leg-istentelenebb Emberek között, és most mind a' kettő, valósággal emberséges hasznos Ember. Az első, nagy darab puszta földet tett termővé, alkalmas Vendégfogadót épített; és most egy Teátromot készített, melynek maga lelsz az Igazgatója. — *Barrington*, Békél-

tető-Bíró; és ezen hivatalát oly erányosan folytatja, hogy egyenessége 's meg vesztegethetetlen jó-lelkűsége által, Másoknak is példa lehet a' követésre.

A' Skótziai Pártosok' Feje *Muir* Tamás, kire az a' szententzia hozattatott, hogy *Botanybay*ba küldtessék, 's el is küldődött: most Párisban vagon.

A' meg-hólt Prufzszus Király' teste 6-dik Déc. ben tétetett ki, közönséges látás végett; a' temetés' tzeremóniája pedig 9-dikben tartatott igen nagy pompával.

Az Iffjú Prufzsz. Király oly szorgalmatossággal utánna lát Fejedelmi kötelességének, hogy már reggeli öt órakor hozzá fog a' munkához, 's ritkán fordíthat egy órát napjában, ha szép idő van is, sétálásra. — Minden Ministereinek megparantsolta, hogy a' közönséges hivatalokra alkalmaztatandó Személyeknek érdemeiket szorossan meg-visgálják előre; és hogy a' Ministériom minden Osztályjainak (Departmánjainak) mostani állapotjáról is tudósítsák Ő Felségét, hogy meg-ítélhesse: mitsoda változásokat légyen szükség tenni e' részben el múlhatatlanúl.

Az Orosz Birodalomba bé-szállíttatandó nádméznek, nem különben a' kávénak is egy *nórimbergai* fontjától, 16 xl. har-

mintzadot kell fizetni. Más idegen portékák' vámját is igen fel emelte a' Tsáfzár.

A' Párisi Dámákat, annyira el foglalta a' vak Ámorhoz viseltető indulatjok, hogy kézfek voltak meg-vakítani ök is magokat, avagy tsak fél szemekre; mert a' leg-újabb módi szerént, egy hofzfzan lenyúló haj fürtjök által, egézfzzen bé-fedik a' bal szemeket.

A' Kapitálisták Regensburgban igen meg-örültek egy ígéretnek, melyet tett ott nekik valamely *Philipp Jacob Martin* nevű Ember, hogy t. i. Ő költsön-pénzeket akarna fel-venni, de oly feltétellél; hogy leg feljebb is négy hét alatt ismét vizsgálja azokat, száztól ötven interestel. Kapott is mindjárt öt hét alatt magános Személyektől nyóltzvan ezer forintot: de 5-dik Déceemberig tsak tíz ezer forint interest fizetett vala még vizsgál. A' Német-Birodalmi Gyűlés' részéről lévő Politzáj (Belső batorságra ügyelő Tifztség) tehát oly értelmű Intést tétetett közönségessé, hogy a' nevezett Ember' ígérete nem egyéb magános ígéretnél. A' ki tehát sokat épít rajta: magának tulajdonítsa, ha meg-tsallattatik.

A' Velentzei Respublikának el enyészése után a' Fr. Respublikára szállott Görög Szigeteknek mind egyikében Könyv-

nyomtató-műhelyt állíttatnak fel a' Francia Elöljárók, 's egyszersmind azt is végezték, hogy az említett Szigetektől 30 Görög Ifjaknak lehessen mindenkor helyek a' Párisi közönséges Nevelő-házban.

Londonban mostanság egy oly szerentsés Játzó, *Hodges Richard* nevű, holt meg; hogy fél millió forintot hagyott maga után, de Testamentomában nem tsak kérte a' Fiát, a' játszástól való maga megtartóztatására, hanem keményen is kötelezte azt oly fenyegetéssel, hogy ha játszani méréssel, el fogja veszteni az őtet illető örökséget.

Magyar Ország

Bars Vármegyei Fő-Ispány, Septemviralista, és Udvari Tanácsos Almásy Ignátz Ő Nagysága, örökös jószágul nyerte Fels. Királyunktól, *Bihar és Békés Vármegyében fekvő Sarkad és Kétegyháza* nevű Camerális Helysegeket.

Septemviralista és Udvari Tanácsos *M. Benitzky* Sámuel Úr, Dec. 3-dikán végezte 75 esztendőkre terjedt életét; Nógrád Vármegyének *Halap* nevű Helységében.

Az általunk már többször jelentett *Bukovinai* pestisre nézve, erányos gátló készületeket tétet a' F. Kir. Helytartó-Tanács, *Máramaros'* szélein.

Veszprémből Dec. 10-dikén: — „Két nem Magyar származású Emberek, Bacchus által végeztették itt ki magokat a' múlt Hónap' vége felé ez árnyék Világból. Egy-egyik, Nemzeti szokása ellen, addig nyelgette vizezetlen a' bort, míg az végre nem tsak a' fejébe, hanem a' iábába is szállott. Ily állapotjában ki-bitzegett Boldogtalan a' hídra, 's ott düléngeszvén, egyszer a' vízbe tzuport, melyből már ekkor akaratja ellen a' fúladásig kentelenítettett nyelni. — A' Másik, mivel mindég bővölködött volt vízzel, hogy egyszer a' borban való buborékolásra, még pedig más erzfénnyére, alkalmatosságot kaphatott: annak igen megörvendett, 's fel-fogadott gondolatlanúl, hogy nyóltz ittze bort meg ifzik: de mikor a' 6-dikat itta volna, ki öntötte magából az éltető-erőt, mint az ürgét a' jukából.

Béts:

A' múltt Kedden ment le a' F. Magyar Cancelláriáról, Ő Felségének azon parantsolatja, mely által igen sok szép kifejezések között az Insurrectiót tökéletessen el erefzti.

Néhai Udvari Ágens T. *Türi* Sámuel Úr; rövid ideig tartott betegsége után meghalálozott.

A' *Göttingai* Tudós Társaság, Levelező-Tagjává vette fel Ts. K. Könyv-vis-

gáló N. *Engel* Krisztián E. Hazánkfiát, következendô formájú és valóságú Diplomá által:

Cum omnium inter se Litterarum mutuae sint Utilitates, mutua auxilia, et adjuvamenta, nec ulla facile alterius ope et fructu carere possit; tum multo magis eae disciplinae, quae multarum rerum observatione, caussarum investigatione, et multi Temporis experientia continentur, multorum ingeniorum, et animorum vires consociatas sibi postulant.

Societas Regia Scientiarum Gottingensis, severiorum, et subtiliorum Litterarum, earumque disciplinarum, quae vulgo paucorum studiis frequentari solent, ad vitae tamen publicae, privataeque utilitates fructuosae, liberalique ingenio et honesta opera dignissimae sunt, incrementa, et ornamenta studio aliquo praecipuo persequitur, eo consilio, ut, quicquid singulorum Sodalium doctrina et ingenio indagatum et inventum fuerit, in reip. litterariae usus mox vulgetur, adeoque iis doctrinarum copiis, opibusque, quae communi usu habentur, accessio nova, et auctus fiat. Cum autem nonnisi conjunctis multorum doctorum Virorum, partim consiliis, partim studiis, et voluntatibus se consilium hoc suum consequi posse iudicet: Sodalium ea suf-

fragiis, judiciis Virum doctissimum, Christianum de Engel Censorem librorum Imp. Reg. auctoritate, rerum gestarum memoriae Indagatorem, Exploratorem, et Auctorem gravissimum, amicum sibi, et Familiarem Litterarum commerciis conjunctum optat, legit, et his ipsis Litteris publice declaratum esse vult, hacque judicii sui, et benevolentiae Testificatione id se consequuturam esse sperat, ut communia studia diligenter ille colat, etiam respectu ad Societatis, vel exemplum, et auctoritatem, vel honorem, et dignitatem habito, utque inventa, observata, vel animadversa, cum ea communicet, Societatis utilitatibus, Existimationi et Famae, pro virili consulat; amicitia et benevolentia Socios complectatur. Scr. Gottingae, d. 11. Decemb. C1C10CCXCVII.

H. Gatterer h. t. Director

C. G. Heyne.

Tudósítások.

* * * * *

A' Könyv-fzeretőknek, és számos Tudakozódóknak kedvekért jelentetik: Hogy azon Haza' esméretét erányzó, és több tekintetben olvasásra méltó munka, mely ily tzím alatt jött Világ' eleibe: *Egynehány Hazai Utazások' le-írása, Tóth és Horváth - Országoknak rövid Esmértetésé-*

vel együtt G. T. D. által 1795. Következő
zendő helyeken találtatik Új-észrendő után:

Bétsbenn, a' Magyar Hírmondónál;
Posonyban, Landerer Mihály, és Véber
Simon Könyvárosoknál; Pesten, Veingand
Könyvárosnál; Pápán, Prof. Márton; Győ-
rött Ev. Rector Német László; Komárom-
ban, Ref. Préd. Mindszenti; S. Patakon,
Prof. Kövi; Losöntzön, Prof. Rátzkevi;
Szigeten, Prof. Hari; Debretzenben, Prof.
Szilágyi; Nagyváradon, R. Préd. Szaklá-
nyi; Erdélyben Kolosváratt, Med. Doktor
Pataki: M. Vásárhelyen, Prof. Basa; Nagy
Enyeden, Prof. Benke Mihály — Uraknál:

A' Könyv nagy 8-ad formájú 's 10 rézre
metfzett Táblák nyomásával ékeskedik. Az
ár 2 Rforint.

Az Erköltsi Tudományról, *Keresztyén
Móral* cím alatt írt betses Munkája T.
Marton István Pápai első Professor Úrnak,
ki-került már a' sajtó alól, Győri privile-
giáltt Könyvnyomtató *Strejbig* Úrnál, 's
a' jövő Januáriusban esendő Debretzeni
Vásár' alkalmatosságával széljel is fog kül-
döztetni. Nagy 8-ad formájú szép medlán
papirostra, új Ciceró betűkkel van nyom-
tatva a' Könyv. Telz mind öszsze 60 ár-
kust. Két Kép is vagyon benne. Az ár-
ta 1 forint 42 xr.